

S. M. IWONA KOPACZ

Zgromadzenie Sióstr Uczennic Boskiego Mistrza

Warszawa

Sprawozdanie z 60. Sympozjum Wykładowców Liturgiki na Wydziałach Teologicznych i w Wyższych Seminariach Duchownych

W dniach 9–11 września 2025 r. na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Szczecińskiego odbyło się jubileuszowe 60. Sympozjum Wykładowców Liturgiki na Wydziałach Teologicznych i w Wyższych Seminariach Duchownych. Jego temat był ściśle związany z miejscem, w którym się odbywało, i brzmiał: „Liturgia i ewangelizacja w 900-lecie chrystianizacji Pomorza Zachodniego”.

Pierwszego dnia obrady odbywały się w gmachu Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego. Uczestników sympozjum zgromadzonych w auli przywitał prof. dr hab. Waldemar Tarczyński – Rektor Uniwersytetu Szczecińskiego, wspominając, że ze Szczecinem był związany m.in. śp. ks. prof. Zbigniew Wit. Zaznaczył także, że w tym mieście w 1946 r. powstała pierwsza uczelnia wyższa na Pomorzu Zachodnim. Natomiast Wydział Teologiczny jest najmłodszym wydziałem Uniwersytetu Szczecińskiego. Zebranych pozdrowił również Piotr Krzystek – Prezydent Szczecina, wskazując na to, że rozwój nauki w Szczecinie wiąże się z powrotem tego miasta do Polski, gdyż po drugiej wojnie światowej nastąpiła prawie całkowita wymiana ludności. Ks. prof. US dr hab. Grzegorz Chojnacki – Dziekan Wydziału Teologicznego US, życzył wszystkim owocnego czasu obrad, a ks. Daniel Brzeziński podziękował prelegentom za przygotowane referaty oraz księżom biskupom za obecność. Obradom pierwszego dnia przewodniczył ks. Bogusław Migut z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

W pierwszym wykładzie ks. prof. US dr hab. Grzegorz Wejman przybliżył postać św. Ottona z Bambergu jako biskupa i misjonarza. Zauważył, że jego pierwsza pomorska misja, która miała miejsce 900 lat temu, odbyła się z inicjatywy księcia Bolesława Krzywoustego. Pomorze Zachodnie do państwa Pia-

stów włączył Mieszko I. Podlegało ono pod biskupstwo poznańskie. Pierwsze biskupstwo na tym ziemiach powstało w 1000 r. w Kołobrzegu, a na jego czele stanął bp Reinbern. Sukces pomorskiej misji przyniósł bp. Ottonowi zaszczytny tytuł „Apostoła Pomorza”, co odzwierciedla się w tym, że jest on patronem archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej oraz wielu kościołów na terenie Pomorza Zachodniego.

W drugim referacie tego dnia dr Paweł Figurski podjął temat: *Liturgia i ewangelizacja w świetle najstarszych polskich rękopisów średniowiecznych*. W swoim wystąpieniu podkreślił on, że zależność liturgii i ewangelizacji można prześledzić m.in. na podstawie zachowanych ksiąg liturgicznych z wczesnego średniowiecza. Należy do nich „kodeks Mathilde”, w którym są zawarte: liturgiczna sekwencja, list do króla Mieszka II oraz traktat liturgiczny, jak sprawować liturgię rzymską. Księga ta była przesłana do króla, a nie do biskupów. Prelegent zauważył, że w celu przybliżenia tekstów liturgicznych wiernych poza liturgią posługiwano się ich tłumaczeniami na język zrozumiały dla miejscowej ludności. Jako medium liturgiczne wykorzystywano również obrazy. A we wczesnym średniowieczu władca, który był zarazem ewangelizatorem, był przedstawiany na wzór Chrystusa – w mandorli, otoczony ewangelistami. Monarcha był zaliczany do hierarchii Kościoła.

Trzeci wykład, prof. dr. Timothy P. O'Malley, został wprowadzony w formie *on-line* przez samego prelegenta, a następnie jego treść odczytał zgromadzonym ks. prof. Bogusław Migut. Treść tego wykładu opierała się o List apostolski *Desiderio desideravi*, podejmując zagadnienie: *Od widowiska do misterium: „Desiderio desideravi” i ewangelizacja liturgiczna w kulturze cyfrowej*. Warto zauważyć, że prof. Timothy O'Malley jest liturgistą-pastoralistą, prowadzi wiele kursów formacyjnych. Wiele jego tez zawartych jest w wydanej w Polsce książce: *Liturgia i ewangelizacja*. Zauważył on, że spektakl jest do podziwiania, natomiast misterium daje wolność działaniu Boga i ma charakter ikoniczny. Liturgia zatem może być lekarstwem na idolatrizację cyfrową. Początkowo Kościół traktował media jako neutralne narzędzie ewangelizacji. Jednak nie są one neutralne, wpływając na to, co przekazują. Dyrektorium o katechizacji mówi o cyfrowych tubylcach. Kultura cyfrowa niesie wymiar pseudoreligijny; ewangelizacja nie może ograniczać się tylko do treści, pojęć, ale musi prowadzić do tworzenia wspólnoty, celebracji liturgii. Liturgia i sztuka sakralna są antidotum na język cyfrowy. To właśnie dzięki liturgii można zmieniać mentalność człowieka cyfrowego, gdyż liturgia to realne dzieło Chrystusa, spotkanie z żywym Panem, choć pod osłoną znaków, jak zauważył papież Franciszek w *Desiderio desideravi*. Zatem liturgia jest miejscem prawdziwej formacji do przeżywania misterium. Formacja liturgiczna to formacja

do liturgii i przez liturgię, czyli nieustanna świadomość przemiany na wzór Chrystusa. Człowiek potrzebuje materialności, by odkrywać misteryjność, a wszystko zaczyna się od kontemplacji stworzenia. Elementem sakramentalności liturgii jest spotkanie z drugim człowiekiem, ze wspólnotą Kościoła. Nie chodzi o samo przeżywanie liturgii, lecz o przeżywanie relacji.

Po tych trzech wykładach nastąpiła dyskusja, podczas której ks. Daniel Brzeziński zaproponował, aby zająć się fragmentami opisującymi działania ewangelizacyjne i liturgiczne św. Ottona od strony liturgicznej.

Na zakończenie tego dnia zgromadzeni celebrowali w kościele seminaryjnym Mszę św. z nieszporem pod przewodnictwem ks. bpa prof. dr. hab. Henryka Wejmana – biskupa pomocniczego archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej.

Drugi dzień obrad rozpoczął referat ks. prof. dr. hab. Jacka Nowaka pt. *Geneza i powstanie „Credo” na Soborze Nicejskim*. Okazją do jego podjęcia była przypadająca w tym roku 1700. rocznica soboru nicejskiego. Prelegent podkreślił, że nicejskie wyznanie wiary można określić eucharystycznym. Mowa jest w nim o działaniu Boga przez Syna w Duchu Świętym. Zostało zredagowane pod wpływem nauk Ariusza, który rozumiał pośrednictwo Logosu na podobieństwo demiurga. Uważał, że Logos jest pośrednikiem między Bogiem i światem, ale nie jest Bogiem. Według Ariusza był czas, kiedy go nie było, a prawdziwym Bogiem jest wyłącznie Ojciec. Dlatego też odpowiedzią na te twierdzenia było wyznanie wiary, w którym zostało określone, że Jezus (Logos) jest współistotny Ojcu.

Kolejny temat: *Ewangelizacja we współczesnych dokumentach liturgicznych Kościoła* przedstawił ks. dr Maciej Maciukiewicz, przytaczając różne fragmenty tych dokumentów. Zauważył m.in., że największym aktem ewangelizacji jest Eucharystia, ponieważ w niej obecny jest sam Chrystus, który daje się światu jako życie i zbawienie (Benedykt XVI). Wypowiedzi na temat ewangelizacji i liturgii możemy znaleźć już w soborowej Konstytucji o liturgii, a następnie w dokumentach św. Pawła VI (*Evangelii nuntiandi*), św. Jana Pawła II (*Dominicae Cenerae, Dies Domini, Ecclesia de Eucharistia*), gdzie możemy przeczytać m.in., że liturgia jest żywym źródłem nowej ewangelizacji, angażując wiernych do dawania świadectwa wiary w świecie. Eucharystia buduje Kościół, a co za tym idzie, mobilizuje go do misji, czyli ewangelizacji. Podobnie wypowiadał się także papież Benedykt XVI: Eucharystia to największy akt ewangelizacji (*Sacramentum Caritatis*, 17). Papież akcentował piękno, ciszę i głębię liturgii jako drogę ewangelizacji. Słowo Boże głoszone w liturgii przemienia serca (*Verbum Domini*, 52), a homilia jest wezwaniem do działania w duchu misyjnym. Stąd zaproszenie do nowego słuchania słowa, co powinno prowadzić do ewangelizacji. Uczestnicy liturgii stają się w ten sposób zwiastunami Chrystusa. Papież Franciszek w omawianym już

wcześniej Liście apostolskim *Desiderio desideravi* podkreślił, że liturgia jest przestrzenią spotkania, dialogu i zaangażowania świeckich w misję Kościoła, a warunkiem ewangelizacji jest formacja liturgiczna wiernych. Temat ewangelizacji i liturgii podejmują również inne dokumenty, takie jak: *Eucharisticum Mysterium*, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu Świąt Paschalnych*, *Redemptionis Sacramentum*, *Liturgiam authenticam*. Wszystkie one ukazują liturgię jako źródło misji, kerygmatu i świadectwa.

Kolejny referat przedstawił ks. prof. UKSW dr hab. Tomasz Wielebski mówiąc o *Wyzwaniach dla ewangelizacji w Polsce w drugim tysiącleciu chrześcijaństwa na ziemiach polskich*. W swoim wystąpieniu zauważył, że papież Franciszek podkreślał, że ewangelizacja zaczyna się od modlitwy na kolanach. Prelegent przedstawił również statystyki praktyk religijnych oraz oczekiwania księży proboszczów i wikarych. To pokazuje, że konieczne jest nawrócenie pastoralne i duszpasterstwo misyjne, czyli przejście z duszpasterstwa zachowawczego do duszpasterstwa misyjnego. Zakłada to: macierzyńskość Kościoła, budowanie z uwzględnieniem podmiotowości wszystkich członków Ludu Bożego, synodalność rozumianą jako konstytutywny wymiar Kościoła, który jako Lud Boży wsłuchuje się w głos Ducha Świętego i siebie nawzajem, akceptację różnorodności wszystkich członków Kościoła.

Po tym referacie nastąpiła dość ożywiona dyskusja, a następnie wygłoszono różne komunikaty. Dzień zakończono Mszą św. z niesporami celebrowaną w bazylice archikatedralnej pw. św. Jakuba Apostoła, której przewodniczył ks. abp dr hab. Wiesław Śmigiel, metropolita szczecińsko-kamieński.

Ostatni dzień obrad rozpoczął się Mszą św. w kościele pw. św. Jana Pawła II. Przewodniczył jej ks. bp dr Piotr Greger, biskup pomocniczy diecezji bielsko-żywieckiej, przewodniczący Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów KEP. Następnie ks. dr Andrzej Krzystek wygłosił referat na temat: *Hermeneutyka przestrzeni liturgicznej w służbie ewangelizacji na przykładzie kościoła pw. św. Jana Pawła II w Szczecinie*. Zauważył, że aby stworzyć wnętrze sakralne, które będzie oddawać rzeczywistego ducha wiary, konieczna jest współpraca wielu środowisk: teologa, twórcy, liturgisty. W prezentowanym kościele są dwie formy architektoniczne: wejście – bazylika trójnawowa; nawa główna – w formie oktagonalnej. Kościół nawiązuje do kombinacji obu form architektonicznych, które występowały w Kościele starożytnym, a inspiracją był m.in. kościół pw. św. Pawła w Treviso, Tabga w Ziemi Świętej; seminarium w Maceracie. Wejście ma przypominać, że idziemy w kierunku *sacrum*. Portal poświęcony jest patronowi kościoła, a drzwi z brązu przypominają pobyt Jana Pawła II w Szczecinie. Rozeta nad wejściem to mozaika Matki Kościoła, przypominająca mozaikę

na pałacu apostolskim w Rzymie. Ponadto ukazano również postać św. Ottona. Drzwi otwarte przez niego przed wiekami otwiera ponownie przed nami św. Jan Paweł II. Wewnątrz prezbiterium znajduje się szafa z lekcjonarzami na wzór starożytnych katedr i innych kościołów, w których słowo przechowywano w przestrzeni celebracji. Po drugiej stronie, pod obrazem przedstawiającym Jezusa miłosiernego, znajdują się oleje wykorzystywane podczas udzielania sakramentów. Wszystkie meble w kościele są dostosowane do krzesła przewodniczącego liturgii. Niektóre fragmenty drogi krzyżowej zostały zaczerpnięte z drogi krzyżowej w Jerozolimie. Drzwi wejściowe przy wejściu otwierają się do wewnątrz, wychodząc – na zewnątrz.

Ostatnim punktem programu była prezentacja aktualnych kwestii liturgicznych, o których mówił ks. bp Piotr Greger. Ks. Daniel Brzeziński przedstawił również bieżące sprawy Stowarzyszenia Liturgistów Polskich i ustalono, że następne sympozjum odbędzie się w Bydgoszczy w dniach 8–10 września 2026 r. Spotkanie zakończono odmówieniem godziny południowej – liturgicznej modlitwy Kościoła.